

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ДЗ «ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ К. Д. УШИНСЬКОГО»

Рада молодих учених та спеціалістів

ІСТОРІОГРАФІА

Матеріали Сімнадцятої наукової конференції
викладачів, здобувачів вищої освіти та молодих учених
Південноукраїнського національного педагогічного університету
імені К. Д. Ушинського

Одеса
2022

УДК 300.3+301+930.1; 911.3 (477.74).

Історіосфера. Матеріали Сімнадцятої наукової конференції викладачів, здобувачів вищої освіти та молодих учених Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського. — Одеса : Ун-т Ушинського, 8–9 квітня 2022 р. — 93 с.

*Рекомендовано до друку
рішенням Вченої ради
Південноукраїнського національного
педагогічного університету імені К. Д. Ушинського*

Протокол № 8 від 24 березня 2022 р.

ISBN 966-7965-01-5

© Південноукраїнський національний
педагогічний університет
імені К. Д. Ушинського

Позиція авторів може не співпадати з думкою редакційної колегії.

Відповідальний редактор —
д. філос. н., проф. **Ю. А. Добролюбська**

Редакційна колегія:

- д. філос. н., проф. **Є. Р. Борінштейн** (Ун-т Ушинського);
д. іст. н., проф. **А. О. Добролюбський** (Ун-т Ушинського);
д. іст. н., проф. **С. В. Іванова** (Інститут археології НАН України);
д. іст. н., доц. **А. В. Красножон** (Ун-т Ушинського);
к. іст. н., доц. **О. Є. Ліхачова** (Ун-т Ушинського);
д. філос. н., доц. **В. В. Окорокова** (Ун-т Ушинського);
д. іст. н., проф. **В. А. Савченко** (Ун-т Ушинського);
д. філос. н., доц. **З. М. Атаманюк** (Ун-т Ушинського);
к. іст. н., доц. **О. М. Присяжнюк** (Ун-т Ушинського).

Характеристика Гюго «малий Наполеон» (1852) все ж таки не вірна, бо саме Другій Імперії та правлінню Луї-Наполеона Париж зобов'язаний своїм нинішнім виглядом, французька музика — класичним канканом, громадська думка — надійним щепленням від авторитаризму, і, нарешті, французький живопис — тим, що салонний академізм, який вже виродився і омертвів, разом з інкорпорованими в нього алюзіями романтизму, отримав привід трохи довше залишатися головним напрямом французького живопису. Седан, настільки дотепно зображений Домьє (карикатура «Будинок увінчаний», що насправді підводить рису під усією «бонапартіаною», — «великою» і «малою»), став не лише загибеллю Імперії, а й початком індивідуалістичного мистецтва Франції Нового часу, яке не визнає жодних авторитетів.

1. Ельшевская Г. В. Пространство истории в пространстве картины. Вопросы искусствознания. 1993. № 4. С. 94–107.
2. Трофименков М. С. Эволюция французской исторической живописи в XIX веке. Проблемы изобразительного искусства XIX столетия. Вып. 4. 1990. С. 116–132.

Ліхачова О. Є.

Енцикліка *Regum Novarum* та її роль в організації робітничого руху у Європі в кінці XIX ст.

Кінець XIX ст. в країнах Західної Європи асоціюється з бурхливим розвитком різних галузей виробництва, появою нових промислових регіонів. Збільшення числа робітників на цих підприємствах все частіше призводило до конфліктів між власниками підприємств та робітниками. Саме в цей час гостро постають питання про оплату праці, тривалість робочого дня, вирішення трудових суперечок, виплати особам, що отримали травми на робочому місці та втратили працездатність. При цьому ці питання вже не можуть бути вирішеними в рамках перемовин між окремими власниками та колективами працівників. Вони виходять на державний та міжнародний рівень. Створення робочого законодавства стає питанням, не тільки пов'я-

заним зі сталим економічним розвитком держав, воно стає гостро соціальним питанням, від вирішення якого залежить подальший напрямок політичного розвитку країн. Радянська історіографія приклала багато зусиль для того, щоб саме комуністичні партії отримали титул єдиних борців за права робітничого класу, ледве визнавалась роль соціал-демократичних партій у відстоюванні інтересів робочих. Інші політичні сили взагалі не вважались такими, що прикладали зусиль до соціального захисту працівників. І сучасна українська історіографія часто також розглядає питання створенні робітничих організацій крізь призму діяльності політичних організацій [1, с. 3].

Отже, метою цієї статті є розгляд ролі католицької церкви у розробці робочого законодавства та у робітничому русі Європи кінця XIX ст.

Слід відзначити, що у 80-ті рр. XIX ст. на міжнародній арені соціальний захист робітників стає темою багатьох міжнародних конференцій. Зростає кількість суспільних організацій, які відстоюють інтереси працівників на самих різних рівнях. Відомо, що одна з перших міжнародних конференцій, присвячених розробці робітничого законодавства, була скликана у 1890 р. у Берліні. Її організації сприяли німецький імператор Вільгельм II та Папа Римський Лев XIII. На цьому тлі католицька церква активно розробляє перспективний план вирішення комплексу проблем, пов'язаних із соціальним захистом працівників. Втіленням цього плану стає видання Левом XIII 15 травня 1891 р. папської енцикліки *Regum Novarum* [4].

Енцикліка — це офіційне послання Папи Римського до всіх католиків, в якій, як правило, приділяється увага розгляду загальних питань релігії, політики. Проаналізуємо це історичне джерело. Енцикліка наголошувала, що після занепаду середньовічної системи гільдій занепала і система захисту працівників. Текст цього документу сповнений гніву проти багатіїв, які поклали на робітників «ярмо трохи краще, ніж саме рабство» [4]. Крім того, ідея документу спрямована на позбавлення впливу головного ворога робочого класу — соціалістів. Передусім це торкається питань про захист приватної власності. Папа чітко наголошував на тому, що соціалістичні погляди на її перерозподіл не тільки не відповідають християнським цінностям, але

і призведуть до подальшого зuboжіння робочого класу. «Коли людина займається оплачуваною працею, рушійною силою та мотивом її роботи є отримання власності, а потім і її збереження», — йшлося у енцикліці [4]. Коли йдеться про право власності на землю, то ми стикаємось із зовсім радикальним висловлюванням Папи про те, що «результати праці мають належати тим, хто віддав свою працю» [4]. І саме цей аргумент рішуче протиставляється соціалістичним ідеям про державну власність. Дорікає енцикліка і постулатам про збільшення ролі держави у соціалістичному суспільстві, яке буде руйнувати і сімейні цінності і сім'ю, хоча вона існувала набагато раніше за державу. Попереджаючи про небезпеку розповсюдження соціалізму, енцикліка твердить, що головною проблемою цього суспільства був би той факт, що: «Ніхто не був би зацікавлений у прояві своїх талантів чи своєї працьовитості; і ця ідеальна рівність, про яку вони мріють, насправді була б нівелюванням усіх до аналогічного стану злиднів та деградації».

Отже ясно, що головний принцип соціалізму, спільність благ, має бути повністю відкинутий, оскільки він завдає шкоди лише тим, кому він, здавалося б, повинен приносити користь, прямо суперечить природним правам людства і вносить плутанину та безлад у спільне благо» [4]. Енцикліка вказує і на помилковість поглядів, які підкреслюють непримиренну боротьбу інтересів власників і робітників. «Капітал не може обійтися без праці, а праця без капіталу. Взаємна згода приводить до краси доброго порядку, тоді як вічний конфлікт неминує породжує плутанину та дике варварство», — відмічається у документі [4]. Енцикліка закликає власників не дивитися на своїх працівників як на своїх рабів, а поважати у кожній людині її гідність. Підкреслюється і роль самої церкви у зростанні благополуччя робітників. І це не тільки постійне нагадування про моральні цінності, які певною мірою направлені і на збереження матеріального благополуччя. Йдеться про благодійні заходи, які очолює саме церква. Піднімається у документі і питання відношення держави до проблем забезпечення прав робітників: «І чим більше робиться на благо робітничого класу загальними законами країни, тим мен-

ше буде потреби шукати спеціальні засоби для їхнього полегшення» [4]. Зовсім не йдеться про можливість держави відсторонитись від врегулювання питань, пов'язаних з благополуччям робітників. «Щоразу, коли загальний інтерес або будь-яка конкретна категорія страждає або перебуває під загрозою заподіяння шкоди... державний орган повинен втрутитися, щоб впоратися з цим» [4].

Папа Лев XIII підкреслював, що «бідні, які перебувають у несприятливому становищі, мають право на особливу увагу. Багатший клас має багато способів захистити себе і менше потребує допомоги з боку держави; у той час як маса бідняків... має головним чином залежати від допомоги держави. І саме з цієї причини наймані працівники, оскільки вони в основному належать до маси нужденних, мають бути спеціально захищені та захищені урядом» [4]. З розумінням церков відноситься і до прав працівників на страйк, коли їх права порушуються. Але і у цьому випадку церква закликає до активної діяльності саме державні органи. На думку Лева XIII, закони повинні попереджати та запобігати виникненню таких проблем, вони повинні своєчасно усувати причини, що призводять до конфліктів між роботодавцями та найманими працівниками. Папа вказує на прямий інтерес держави саме до забезпечення гідного положення робітників, бо «...люди будуть чіплятися за країну, де вони народилися, бо ніхто не промінє свою країну на чужу землю, якщо його власна надасть йому кошти для гідного і щасливого життя... за умови, що кошти людини не будуть виснажені та вичерпані надмірним оподаткуванням» [4].

Велика увага приділена в енцикліці проблемам вірного співвідношення праці та відпочинку. Тривалість та інтервали відпочинку повинні залежати від характеру роботи, від обставин часу та місця, а також від здоров'я та сили робітника, його віку та його статі. На думку Лева XIII, об'єднати зусилля робітників і власників необхідно і в процесі створення широкого кола суспільних професійних робітничих організацій, які б взяли на себе роботу по захисту прав, займались би взаємодопомогою, благодійністю, освітою. Він вважає, що держава, ні за яких обставин, не може виступати за обмеження в

сфері об'єднання робітників, тому що «державна зобов'язана захищати природні права, а чи не знищувати їх; і якщо вона забороняє своїм громадянам створювати асоціації, то вона суперечить самому принципу свого власного існування... а саме, природну схильність людини перебувати в суспільстві» [4]. Робітничі спілки повинні брати на себе і певні фінансові зобов'язання, а саме, створити фонд, з якого може надаватись допомога, при чому не тільки у разі нещасного випадку, але й у разі хвороби, старості і, навіть, стресу. І головним є той факт, що Папа не тільки визнає необхідність залучати церковних діячів до створення та розвитку робітничих союзів, він чітко стверджує, що кожен служитель церкви повинен «принести у боротьбу всю енергію свого розуму та всю свою силу витривалості» [4].

Слід зазначити, що цей документ надав вагомому поштовху не тільки розробці теоретичних проблем, пов'язаних з робітничим рухом. Були визначені пріоритетні напрямки для створення широкої системи соціального захисту робочого населення у Європі. Католицькі священники долучились до реальної співпраці з робітниками, стали засновниками багатьох профспілок та робітничих союзів. З'явилися і певні лідери цього руху. Серед них можна назвати представників Швейцарії — К. Декуртіна та Й. Бека, одним з активніших католицьких діячів Нідерландів був В. Х. Ноленс [3]. У 1897 р. за активної участі католицьких діячів були організовані міжнародні конференції у Цюріху та Брюсселі [2, с. 158]. А у 1900 р. представники католицької церкви брали безпосередню участь у створенні Міжнародної асоціації правового захисту трудящих.

Таким чином, вивчення питань про роль католицької церкви в організації робітничого руху та створення робочого законодавства надає можливості відійти від аналізу цих питань з точки зору звичного дослідження позицій політичних партій. Дозволяє позбутись спрощеного погляду, при якому єдиними захисниками інтересів робочого класу були представники соціал-демократичних та марксистських партій. А також пояснює менше поширення їх ідей серед населення тих країн, де робота католицьких священників, направлена на захист інтересів робочих, була успішною.

1. Древаль Д., Лінецький Л. М. Особливості створення та початку діяльності Міжнародної організації праці (до століття проведення першої сесії Міжнародної конференції праці). URL: <http://repositsc.nuczu.edu.ua/bitstream/123456789/7953/1/02.pdf>
2. Крижевський А. В. Дерій О. О. Становлення та розвиток міжнародних стандартів щодо правового регулювання праці. Часопис Київського університету права. 2019. № 3. С. 154–161.
3. Nolens W. H. Biografisch Woordenboek van het Socialisme en de Arbeidersbeweging in Nederland (BWSA). URL: <https://socialhistory.org/bwsa/biografie/nolens>
4. Rerum Novarum. Encyclical of pope Leo XIII on capital and labor. URL: Rerum Novarum (May 15, 1891). LEO XIII (vatican.va)

Кабанов К. В.

Конфлікт на Донбасі: інтерпретації західних ЗМІ

З 2014 року Україна фактично знаходиться у стані неоголошеної війни з російською федерацією. РФ всупереч міжнародному праву анексувала АР Крим і частину Донецької та Луганської областей, а 24 лютого 2022 року почала повномасштабне вторгнення на територію України. У гібридній війні, яку розв'язала росія проти України, як і у інших військових конфліктах у XXI столітті, важливою складовою є «інформаційний фронт». Країна-агресор використовує засоби масової інформації (ЗМІ) з метою дискредитації української влади та виправдання в очах своїх громадян і міжнародного суспільства злочинів, які вона вчиняє. У свою чергу, Україна протистоїть дезінформації та маніпуляціям, які поширюються в інформаційному просторі. Розраховуючи на підтримку країн Заходу, важливо домогтися, аби громадяни цих держав також мали доступ до правдивої інформації відносно подій в Україні.

Отже, метою статті є аналіз публікацій провідних ЗМІ Франції, Німеччини, США та Великобританії щодо конфлікту на Донбасі та оцінка рівня наявності дезінформації та елементів російської пропаганди, які можуть впливати на рівень сприйняття України міжнародною спільнотою.

ЗМІ США у переважній більшості підтримують Україну в протистоянні з РФ. Насамперед це пов'язано з демократичними традиція-